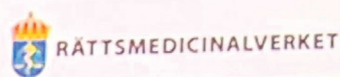

Introduktion – våld i nära relasjoner

- Globalt folkehälsoproblem med ulike uttrykk mellom kulturer og samhällen
 - Estimat: en milliard barn i verden utsatts årligen for någon våldsform (WHO, 2015)
Var tredje kvinne globalt utsatts någon gång i livet (WHO)
Var 10:e barn i Sverige bevittnar våld mellan vuxna
- Orsakar stort lidande och innebär en djup kränkning av mänskliga rättigheter
- Tandvårdspersonal spelar en viktig roll för identifiering av våldsutsatta MEN
- Mycket talar för att sjuk- och tandvård inte förmår identifiera offer för våld i tillräckligt stor utsträckning.

Anna Jinghede mener samfunnet trenger at tannleger er langt mer oppmerksomme når det gjelder voldsutsatte pasienter.

Din neste pasient kan være en voldsutsatt

Vold forekommer i det som regnes som nære fortrolige relasjoner. Relasjoner som begynte med kjærlighet. Vold forekommer mellom partnere, mellom foreldre og barn og mellom søsken. Volden er ødeleggende, og preger hele livet til den som utsettes. Volden kan stoppes, og tannleger kan og må gjøre mer enn de gjør i dag.

  ELLEN BEATE DYVI

Anna Jinghede mener både tannleger og øvrig helsepersonell tar for lite ansvar når det gjelder å avdekke og rapportere vold. Det er få andre yrkesgrupper som har like gode forutsetninger for å avdekke vold, og dermed også for å kunne gjøre en forskjell for de som er voldsutsatt.

Anna Jinghede har bakgrunn som tannlege, politi og krimtekniker, samt rettsodontolog. Hun forsker på grov vold mot barn, med sikte på en doktorgrad, og kom til NTFs landsmøte for å snakke om voldsutsatte pasienter, og om hvordan tannlegene kan og bør møte dem, som mennesker. Hun la vekt på å si en god del om de omfattende konsekvensene av å være utsatt for vold, ved siden av det som handler om diagnostisering og dokumentasjon av skader.

– Nærmere 70 prosent av skadene som oppstår ved mishandling rammer hode, ansikt og munnhule. Tannhelsetjenesten må bli bedre til å se sammenhengen mellom munnskader og vold, for å hjelpe voldsutsatte. I ytterste konsekvens kan din inngripen bety liv eller død for den som er voldsutsatt, er hennes budskap til tannlegene.

– Bruk ekstra energi på anamnesen, sier hun. Det slurves og prioriteres ned.

Priesbelønnet spaltist

Jinghede er spaltist i den svenske Tandläkartidningen, og i 2015 fikk hun Fackförbundspressens pris for beste kommentarartikkel, for en artikkel om tannhelsetjenestens møte med voldsutsatte kvinner, publisert i Tandläkartidningen nr. 12, 2014. I juryens bedømmelse heter det at «Av og til ser vi ikke det åpenbare, og at av og til lærer vi noe nytt om et samfunnsproblem vi trodde vi visste det meste om, og at av og til handler et yrke om mye mer enn det vi forestiller oss.»

Det er særlig uheldig at tannhelsetjenesten svikter, sier Jinghede. Tannlegene ser sine pasienter jevnlig. De lærer dem å kjenne, og inviteres ikke sjelden, på godt og vondt, inn i deres private sfære.

Det handler om innstilling

Jinghede sier imidlertid at tross muligheten til å forene profesjonalitet med medmenneskelighet, er det vanskelig å nærme seg temaet vold. Det handler mye om innstilling, mener hun.

– Paradoksalt nok stiller vi spørsmål om psykisk uhelse, spiseforstyrrelser, rusmisbruk og blodsmitte. Men ikke om voldsutsatthet – som kanskje er det aller viktigste spørsmålet.

Det spekuleres i hvorfor det er så vanskelig. Er det mangel på kunnskap? Eller er det tradisjon som avgjør? Kanskje er det en uro for at magesfølelsen ikke stemmer, eller en redsel for å forverre en allerede vanskelig situasjon. Eller er det største hinderet våre egne følelser?

– Det er vanskelig å forsone seg med at alt ikke er hva det ser ut som på utsiden, og med at vold kan ramme alle. Din neste pasient kan være en av dem som er rammet, understreker Jinghede.

– Uansett hva som hindrer deg i å gripe inn, kan vi ikke fortsette å lukke øynene. Vi må komme oss ut av den odontologiske trygghetssonen. Så lenge vi holder oss innenfor er vi med på å godkjenne volden.

Tannbehandling er så mye mer enn pulpadiagnostisering og akuttbehandling. Det er et menneske bak den tannen, og hele det mennesket angår oss, understreker Jinghede, igjen.

– Hvert år utsettes hundretusener av kvinner for vold, i Sverige. Rundt 20 av disse dør, og resten lever med, og tilpasser seg, at blåmerker og utslåtte tenner er en del av hverdagen. 60 prosent av kvinnene har barn som enten er vitne til, eller selv utsettes for, vold.

Disse må synliggjøres. Vi har å gjøre med et samfunnsproblem som krever innsats fra alle – naboen, førskolelæreren, kassadamen i butikken. Og tannlegen.

Omfattende konsekvenser av vold

Jinghede understreker også det forskningen viser, at hele mennesket og hele tilværelsen påvirkes av å være voldsutsatt.

Konsekvensene av å bli utsatt for vold eller overgrep som barn kan få betydelige konsekvenser på tidspunktet volden utføres, men også gjennom resten av livet. Mennesker som har hatt traumatiske opplevelser i barndommen har større omfang av fysiske og psykiske utfordringer gjennom barne-, ungdoms- og voksenlivet, sammenlignet med mennesker som ikke har slike erfaringer.

I Barneombudets studie av voldsutsatte barn kom det frem at alle former for vold er like ille (Barneombudet, 2018). Vold mellom omsorgspersoner vil kunne være like belastende for barnet som det at barnet selv utsettes for vold, gjennom at det påvirker barnets omsorgsmiljø (Nordanger & Braarud, 2017).